Doi: 10.22067/lj.v11i1.82798

مجله زبانشناسی و گویش های خراسان ، سال یازدهم ، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۸، شماره پیاپی ۲۰

کاربرد پرسشی‌ها در بازجویی

پریسا نجفی[۱] (دانشجوی دکتری زبانشناسی دانشگاه شیراز، شیراز، ایران، نویسنده مسئول)
فریده حق بین[۲] (استاد زبانشناسی دانشگاه الزهراء، تهران، ایران)

صص: ۳۳٤-۳۱۳

چکیده

گفتمان موجود در فرایند بازجویی از حیطه‌های جالب و ارزشمند انواع پژوهش‌های زبانی است. آنچه که گفتمان و تعامل بازجویی را شکل می‌دهد، توالی پرسش و پاسخ‌ها است. نگارندگان در جستار حاضر به بررسی و تقسیم‌بندی انواع صورت‌های پرسشی در فرایند بازجویی پرداخته و همچنین مؤلفهٔ کاربردشناختی «میزان کنترل‌کنندگی» را در بررسی‌ها لحاظ کرده‌اند. لازم به ذکر است که داده‌های پژوهش حاضر بر اساس داده‌های متشکل از بیست‌ویک پرونده کیفری در سه شعبه از دادسرای شهر شیراز تشکیل شده است. تحلیل‌ها مؤید این نکته است که توزیع انواع سؤال‌ها در گفتمان بازجویی به میزان چشم‌گیری با یکدیگر تفاوت دارد، به گونه‌ای که از شش نوع صورت‌های پرسشی اطلاعی گسترده، اطلاعی محدود، اختیاری، بله/ خیر، اخباری و تأکیدی بیشترین کاربرد را به ترتیب اطلاعی‌های محدود و اطلاعی‌های گسترده به خود اختصاص می‌دهند و به لحاظ کنترل‌کنندگی نیز دارای کم‌ترین میزان می‌باشند. دلیل این امر را نیز می‌توان به بافت و فضای بازجویی در مرحله دادرسی نسبت داد که به موجب آن بازپرس قصد دست‌یابی هرچه بیشتر به اطلاعات و جمع‌آوری ادله برای مرحله متعاقب یعنی دادگاه را دارد. از دیگر یافته‌های پژوهش حاضر نیز می‌توان به این نکته اشاره داشت که پرسشی‌های اخباری که عموما در بسیاری از پژوهش‌ها در دسته پرسش‌های بسته قرار می‌گیرند، بر اساس داده‌های حاضر در دسته پرسش‌های باز قرار می‌گیرند.

کلیدواژه‌ها: پرسشی اطلاعی گسترده و محدود، پرسشی اختیاری، پرسشی بله/ خیر، پرسشی اخباری، پرسشی تأکیدی.

تاریخ دریافت : ۱۳۹۸/۰۶/۱۲ تاریخ پذیرش : ۱۳۹۸/۱۰/۱۶

پست الکترونیکی: 1. p.Najafi@shirazu.ac.ir 2. fhaghbin@alzahra.ac.ir

۱- مقدمه

آنچه که گفتمان موجود در یک بازجویی را شکل می‌دهد توالی پرسش و پاسخ‌هایی است که بین مشارکین در یک تعامل بازجویی روی می‌دهد. بازجو اعم از پلیس، بازپرس، قاضی و غیره به منظور کنترل مکالمه و نیز ایجاد تعامل با فرد مخاطب اعم از شاهد، متهم، مطلع و غیره از راهبرد پرسش و پاسخ استفاده می‌کند. مالی[1] نیز بیان می‌دارد کار اصلی دادگاه –بازجویی/ بررسی شواهد– به واسطه توالی سؤال‌ها و جواب‌ها است که انجام می‌شود (۲۰۰۰: ۲۴۷). استفاده از انواع صورت‌های سؤالی راهبردی است که به واسطه آن بازجو می‌تواند به استخراج، شفاف‌سازی، تصدیق یا انکار اطلاعات از سوی مخاطب بپردازد. در عین حال، چگونگی انتخاب صورت‌های پرسشی و نیز نقش کاربردشناختی آنها نقش بسزایی در پیش‌برد فرایند بازجویی دارد.

در دستور، جملات پرسشی از دیگر انواع بندها (اخباری، امری) متمایز هستند و بر اساس آراء بیبر[2] و همکاران (۱۹۹۹: ۲٤۹) به جهت صوری به پنج نوع قابل تقسیم هستند:

الف. پرسشی‌های اطلاعی[3] (سؤال‌های قطبی[4] نیز نامیده می‌شوند): اطلاعات مفقوده را (از مخاطب) استخراج می‌کنند و حاوی کلمات پرسشی چون کی؟ کجا؟ و غیره هستند.

ب. پرسشی‌های بله/ خیر[5]: به منظور جویا شدن از درستی یا نادرستی یک گزاره توسط گوینده از مخاطب پرسیده می‌شوند.

پ. پرسشی‌های انتخابی[6]: مخاطب از بین چند گزینه مطرح شده توسط گوینده باید گزینه مورد نظر را انتخاب کند.

ت. پرسشی‌های تأکیدی[7]: به منظور تأیید گفته‌های موجود (در بند اخباری که پیش از سؤال تأکیدی می‌آید) از مخاطب پرسیده می‌شود.

1. Maley, y.
2. Biber, D.
3. Wh-questions
4. Polar
5. Yes/ No questions
6. Alternative questions
7. Tag questions

ث. پرســشــی‌های اخباری[1]: عموما بیان کننده خبر/ اظهار هســتند که دارای یک نقش کنشی گفتاری پرسشی هستند. این‌گونه جملات عموما با آهنگ کلام وجه پرسشی خود را به مخاطب القا کرده و در برخی مطالعات پرسش‌های نوایی[2] نیز نامیده می‌شوند.

هادلســتون[3] و پولوم[4] ســؤال‌ها را بر اساس صورت و پاسخ مورد انتظار آنها به دو دسته باز[5] و بســته[6] تقســیم می‌کنند. دســته باز شامل پرسشی‌های اطلاعی و دسته بسته شامل پرسشی‌های بله/خیر، پرســشــی‌های انتخابی، پرســشــی‌های اخباری و پرسشی‌های تأکیدی می‌شوند (۲۰۰۲: ۸٦۷). مالی و فاهی[7] نیز به طور خلاصــه هدف گوینده از پرســش سؤال‌ها را به دو دسته تقسیم می‌کنند: ا- ســؤال‌هایی که اطلاع- طلب[8] هســتند و ۲- ســؤال‌هایی که تأیید- طلب[9] هســتند (۱۹۹۱) در واقع هدف از پرسش سؤال‌های اطلاع- طلب به دست آوردن هرچه بیشتر اطلاعات پیرامون موضــوع مورد بحث اســت و با پرســش سؤال‌های تأیید- طلب، به دنبال تأیید مباحث عنوان شــده یا مفروضات موجود در ذهن گوینده هستیم. نمونهٔ بارز سؤال‌های اطلاع ـــ طلب پرســشــی‌های اطلاعی و نمونه اعلای ســؤال‌های تأیید- طلب پرســشــی‌های تأکیدی می‌باشــند. هفر[10] نیز هدف از پرســش ســؤال‌های اطلاع- طلب را وجود دو درخواســت[11] (به صــورت تلویحی) از ســوی بازجو می‌داند: درخواســت برای روایت و درخواست برای شفافیت (۲۰۰۵: ۱۱۰-۱٤). به عبارتی رســاتر بازجو با پرســش ســؤال‌های اطلاع- طلب از فرد بازجو شــونده می‌خواهد که روایت خود را از جرم بیان کرده یا بخشــی از موضوع مورد بازجویی را واضح‌تر یا شــفاف‌تر بیان کند. یکی از مؤلفه‌های بسیار مهم کاربردشناختی که بر اساس آن می‌توان انواع صــورت‌های پرسشی را در یک پیوستار بر اساس آن مرتب نمود «میزان کنترل‌کنندگی» می‌باشد که بر اســاس آن انواع ســؤال‌ها بر اســاس میزان کنترلی که بازجو بر روی پاســخ مخاطب دارد،

1. Declarative questions
2. prosodic
3. Huddleston, R.
4. Pullum, G.
5. open
6. close
7. Fahey, R.
8. Information-seeking
9. Confirmation-seeking
10. Heffer, C.
11. Request

سنجیده می‌شوند. بر این اساس وودبری[1] و آرچر[2] پیوستاری از میزان کنترل‌کنندگی انواع سؤال‌ها ارائه می‌دهند که در بخش متعاقب بیان خواهد شد. بر اساس مطالب گفته شده جستار حاضر در پی پاسخ به پرسش‌های زیر می‌باشد:

۱- پرسش‌های مورد استفاده در تعامل بازجویی (بر اساس داده‌ها) به چند نوع قابل تقسیم هستند و بازنمایی آنها به لحاظ کمی و کیفی در پیوستار پیشنهادی وودبری (۱۹۹٤) به چه صورت است؟

۲- میزان کنترل‌کنندگی و نقش کاربردشناختی هریک از پرسش‌ها به چه صورت است؟

۲- پیشینهٔ پژوهش

پیرامون ساخت‌های پرسشی و به عبارتی دقیق‌تر فرایند پرسش و پاسخ در زبان فارسی می‌توان به مباحثی اشاره داشت که به شکلی موجز و مختصر در کتاب‌های دستور نظیر انوری و گیوی (۱۳۹۳: ۳۲۸) ، مشکوةالدینی (۱۳۸٤: ٦۹)، میس (۲۰۰۳: ۱٤٤-۷)، ناتال خانلری (۱۳۷۷: ۱۰٦-۷) و امثال آنها مطرح شده است. از پژوهش‌های جدید انجام شده نیز می‌توان به صدری (۱۳۹۰) اشاره داشت؛ پژوهش مذکور به بررسی و توصیف زنجیره‌های پرسش و پاسخ در فارسی محاوره‌ای پرداخته و میزان و چگونگی توزیع انواع کنش‌های اجتماعی در میان پرسش‌ها را ارائه می‌دهد. پرسش‌ها به سه دسته پرسش با کلمه پرسشی، پرسش تقابلی و پرسش چند گزینه‌ای تقسیم شده و پرسش‌های تقابلی پرکاربردترین نوع گزارش شده‌اند.

از پژوهش‌های عمدهٔ صورت گرفته پیرامون انواع راهبردهای سؤالی‌سازی در فضای محکمه و بازجویی، می‌توان به وودبری (۱۹۸٤) اشاره داشت که به بررسی انواع راهبردهای کاربرد سؤال‌ها در دادگاه پرداخته و در نهایت نیز پیوستاری از میزان کنترل‌کنندگی انوع سؤال‌ها را ارائه می‌دهد. آرچر (۲۰۰۵) نیز ضمن بررسی انواع ویژگی‌های سؤال‌ها در فضای بازجویی نسخه جدیدی از پیوستار کنترل‌کنندگی وودبری ارائه می‌دهد.

حق‌بین و نجفی (زیر چاپ)، به بررسی انواع راهبردهای کلامی در تعامل بازجویی پرداخته و از راهبردهای کلامی چون صورت‌بندی سؤال، استفاده از سؤال مکرر، بندهای نقل قول، تقابل، استفاده از عبارت «خب» به عنوان نشان‌گر گفتمان‌ساز و قطع کلام سخن به میان

1. Woodbury, H.
2. Archer, D.

می‌آورند. نجفی و همکاران (زیر چاپ)، نیز بر اســاس آراء و روش‌شــناختی هفر (۲۰۱۰) ژانر گفتاری موجود در فضای محاکمه را ژانری ترکیبی دانسته که متشکل از دو ژانر روایت و ضد- روایت است.

در خصــوص کاربرد زبان در گفتمان حقوقی و قضــایی و نیز شــناســاندن حوزه مذکور پژوهش‌هایی دیگری نیز صـورت گرفته که در این میان می‌توان به برخی از آنها اشـاره داشت: مؤمنی (۱۳۹۰) طی پژوهشـی به تحلیل جرم زبانی "دروغ در نظام قضایی" از منظر زبان‌شناسی حقوقی می‌پردازد. وی معتقد اسـت با اتکاء به ابزارهای زبانی نظیر ابزارمعنایی(طرحوارۀ ذهنی وقالب ذهنی، معنای فعل)، ابزارنحوی (وجه فعل) ، ابزارکلامی (روابط قدرت) و غیره می‌توان به شناسایی و تحلیل جرم زبانی پرداخت.

مؤمنی (۱۳۸۹) به بررســی شــهادت در دادگاه باتوجه به ویژگی های زبان می‌پردازد. وی نخسـت ویژگی‌های زبانی به هنگام شـهادت را بیان داشـته، سـپس به اثبات شـهادت دروغ از طریق ابزارهای زبانی می‌پردازد. وی با بررسـی داده‌ها به این نتیجه می‌رسد که سبک کلام به دو دسـته سبک ضعیف وسبک قوی تقسیم می‌شود که هریک نیز دارای ویژگی‌های خاصی هستند و با استفاده از ابزارهای زبان شناختی مانند تلویح ،انسجام دستوری و غیره می‌توان دروغ بودن شهادت و وجود جرم را اثبات کرد.

عزیزی و مؤمنی (۱۳۸۹) بـه مطـالعـه پیرامون زبان مخفی پرداخته‌اند. مجرمان و خلافکاران دارای زبان مخفی خاص خود هستند که دارای واژگان و روابط معنایی خاص خود نیز می‌باشد و بررســی این نوع زبان محور پژوهش مذکور می‌باشــد. نگارندگان در نهایت با بررســی ده‌ها پرونده از دادســـرا و آگاهی تهران بزرگ به این نتیجه می‌رســـند که عمده واژگان زبان مخفی خلافکاران را معتادان، قاچاقچیان، زورگیران و تا حدی ســارقان می‌ســازند تا بدون بر ملا شدن محتوای کلامشان با یکدیگر گفتگو کنند.

رســولیان و جلیلی دوآب (۱۳۹٦) به مطالعه ویژگی‌های گفتاری متهمان به ســرقت در یک محاکمه قضــایی پرداخته و چنین بیان می‌کنند که متهمان از اصــول زبانی نظیر وجهیت بالا، حذف کنشــگر، پاره‌گفتار نابه‌جا، کنش غیرمســتقیم، تلویح، ســاخت میانه و امثال آنها اســتفاده می‌کنند و هدف آنها جلب نظر بازجو و رفع اتهام می‌باشد.

روشـن و بهبودی (۱۳۸۸) طی پژوهشـی به معرفی زبان‌شـناسی حقوقی پرداخته و با روش تحلیل محتوا و به شـیوه انتخاب تصـادفی کتب حقوقی در سه بعد علمی، درسی و ماده قانونی بـه بررسـی برخی ویژگی‌هـای نحوی و واژگانی در متون نوشـتاری حقوق مدنی فارسـی پرداخته‌اند. نتایج یافته‌های آنان نشـان می‌دهد که در کلیه متون حقوق مدنی مورد مطالعه آنان مجموع سـاخـت‌های میانه و مجهول ٣٤/٠٦ درصـد از جمله‌واره‌ها را تشـکیل می‌دهد، که بیشـترین درصـد ٦٢/ ١٤ درصد به ساخت‌های غیر شخصی تعلق دارد. آنان بیان می‌دارند که جملـات غـالبـاً مرکـب، از نوع مختلط ٣٣/١٧ درصـد و نـاهم‌پایه‌اند ٤٥/٧٩. مجموع واژگان تخصـصـی، کلیشـه و قدیمی حدود ٣٣/١٤ درصـد کل واژگان را تشکیل می‌دهد. همچنین در متون مـذکور حدود ٣١/٩٨ درصـد باهم‌آیی واژگانی وجود دارد و متون مورد بحث عاری از حشو و در نتیجه پیچیده‌اند.

در بین مطالعات انجام شـده پیرامون کاربرد زبان در نظام قضایی به نظر می‌رسد که گفتمان بازجویی و تعامل کلامی در فضـای آن مورد بحث و بررسـی جدی قرار نگرفته است و از این حیـث پژوهش حـاضـر می‌توانـد نکـات و مسـائلی را که تاکنون پیرامون فرایند بازجویی و شرکت‌کنندگان در تعامل بازجویی مورد بررسی قرار نگرفته است، مطرح کند.

۳- روش‌شناسی

پژوهش حاضـر بر اسـاس مطالعه بیسـت‌ویک پرونده کیفری از سـه شعبه از دادسرای شهر شـیراز صـورت گرفته اسـت. در هر پرونده پس از ضـبط مکالمه‌های بازپرس و متهم، بندهای پرسـشی مربوط به هر مکالمه در پرونده‌های مختلف و مجموع ۵۵۸ بند پرسشی استخراج شد. پس از تجزیه و تحلیل پرسـش‌ها، نگارندگان الگوی دسته‌بندی وودبری (١٩٨٤) را چهارچوبی مناسـب برای دسـته‌بندی انواع سـؤال‌ها یافته و بر اسـاس آن انواع پرسـش‌ها را به شـش نوع پرسـشـی‌های اطلاعی گسـترده و محدود، اخباری، بله/خیر، اختیاری و تأکیدی تقسیم و بسامد هر یک محاسـبه کردند. در بخش حاضـر، به موضـوع چند پرونده به طور خلاصـه پرداخته می‌شود:

پروندهٔ یک: در این پرونده دو متهم؛ یک خانم ٢٧ ساله و یک مرد ٢٦ ساله به جرم حمل و فروش مواد مخدر، مشـخصا ماریجوانا (گل)، دستگیر شدند و مورد بازپرسی قرار می‌گیرند. در مراحل نخسـت بازجویی در کلانتری خانم اظهار می‌کند که همه مواد متعلق به اوسـت و مرد

آزاد می‌شود. اما پس از گذشت یک روز در بازداشت‌گاه در مرحلهٔ دادرسی خانم اظهار می‌کند که صرفاً مصرف‌کننده است و به سبب اجبار مرد برای دستگیر نشدن و به پارکینگ نرفتن ماشین مرد اعتراف به جرم کرده است و تمامی مواد متعلق به مرد است.

پرونده دو: در این پرونده خانمی ۲۵ ساله از پسری ۲۳ ساله شاکی است که او برای خانم ایجاد مزاحمت کرده و فیلم‌ها و عکس‌های شخصی او را در محیط مجازی پخش کرده است.

پرونده سه: در این پرونده خانمی ۲۷ ساله از مردی ۳۰ ساله شاکی است که مرد برای خانم ایجاد مزاحمت کرده و سپس او را در ماشین خود مورد اذیت و آزار قرار داده است.

پرونده چهار: در این پرونده پسر دانشجوی ۲۰ ساله به جرم شراکت در کلاهبرداری در شهر محل تحصیل خود (جهرم) بازداشت شده و برای رسیدگی به شکایت به دادسرای اعزام شده است.

پرونده پنج: مرد معتاد ۳٤ ساله‌ای در حین سرقت از صندوق صدقه بازداشت شده است و مورد بازجویی قرار می‌گیرد.

پرونده شش: خانمی ۵۳ ساله به همراه پسر۲۹ ساله‌اش از مردی شکایت دارند و مدعی هستند که مرد پسر خانم را در پارک بی‌دلیل مورد ضرب و شتم قرار داده و سپس تهدید کرده است که در صورت شکایت او را خواهد کشت.

پرونده هفت: آقای ٤۸ ساله از خانم کارمند خود شکایت دارد که خانم اقدام به کلاهبرداری و دزدی از وی کرده است.

پرونده هشت: دو خانم ۳۱ و ۲۷ ساله از دو مرد ۳۲ و ۲۹ ساله به جرم آدم‌ربایی، هتک حرمت و تجاوز شکایت داشتند و پس از انجام مراحل دادرسی رأی به محکومیت متهمین صادر شد.

پرونده نه: خانمی ۵۱ ساله به جرم سرقت گوشواره و آدم ربایی دختر بچه ۳ ساله بازداشت شده و پس از انجام مراحل دادرسی حکم محکومیت وی صادر شد.

پرونده ده: مردی ۳۸ ساله به جرم حمل و نگهداری ۱/۲۰ مواد مخدر از نوع هروئین بازداشت شده و پس از انجام مراحل دادرسی حکم به محکومیت وی صادر شد.

پرونده یازده: متهم مردی ۳٦ ساله به اتهام ایراد جرح عمدی با چاقو، تهدید و قدرت نمایی با سلاح گرم و حمل و نگهداری سلاح جنگی غیر مجاز بازداشت و پس از انجام مراحل دادرسی حکم به محکومیت وی صادر شد.

٤- چهارچوب نظری

پرسشی‌های اطلاعی: وودبری پرسشی‌های اطلاعی را به طور عمده به دو زیر بخش گسترده[1] و محدود[2] تقسیم می‌کند. هدف از پرسش سؤال‌های اطلاعی گسترده دست یافتن به اطلاعات جدید از فرد مورد بازجویی می‌باشد و سؤال‌های مذکور معرف مبتدای[3] جدید و شروع یک بخش یا مبحث نو می‌باشند. (ب: بازجو، م: متهم)

۱) ب: *چگونگی سرقت مسلحانه طلا و جواهرات را توضیح بدید؟*

م: من یاسوج بودم. من اهل گچساران هستم، عباس راد زنگ زد، گفت: باید بریم شیراز کوروش یه مشکلی برایش پیش آمده، بعد با عباس راد اومدیم شیراز ....

سؤال‌های اطلاعی محدود، به استخراج اطلاعات دقیق و جزئی نظیر آنچه که مربوط به زمینه و بستر وقوع جرم (زمان، مکان، مشارکین و غیره) کمک می‌کند (وودبری: ۱۹۹٤: ۲۰۱).

۲) ب: *با چه ماشینی؟ با چه وسیله ای؟*

م: ماشین آذرا بود.

ب: *ماشین مال کی بود؟*

م: مال یکی از رفیقام بود.

سؤال‌های انتخابی: این سؤال‌ها به نوعی ترکیبی از ویژگی‌های پرسشی‌های اطلاعی و پرسشی‌های بله/خیر هستند. فارغ از شباهت صوری این نوع سؤال‌ها با پرسشی‌های بله/ خیر این دو به جهت آنکه مخاطب را محدود به انتخاب بین دو یا چند گزینه می‌کنند نیز به یگدیگر شباهت دارند.

۳) ب: روز بود ؟ تاریک بود؟

م: عصر بود.

1. broad
2. narrow
3. topic

همان‌گونه که در مثال (۳) مشـاهده می‌شـود، این سـؤال انتخابی دارای دو خوانش اسـت: نخسـت خوانشـی به صورت پاسخ بله/ خیر (آیا روز بود؟ آیا تاریک بود؟) و دیگری خوانشی از نوع پرسـشـی اطلاعی اسـت (در چه زمانی جرم صـورت گرفته اسـت؟) با این تفاوت که مخاطب را محدود به انتخاب چند گزینه بیان شده از سوی گوینده می‌کند. وودبری نوع سومی از سـاخت‌های پرسـشـی اطلاعی را تحت عنوان پرسـشی اطلاعی تقلیلی[1] معرفی می‌کند که در واقع همان خوانش دوم سؤال‌های انتخابی است (وودبری: ۱۹۹٤: ۲۰۱).

پرسشی‌های بله/ خیر: این نوع سؤال‌ها به منظور تصدیق یا تکذیب گزاره بیان شده از سوی بازجو اسـتفاده می‌شـوند و به دو دسـته پرسشی‌های بله/ خیر دستوری (٤) و پرسشی‌های بله/ خیر دسـتوری منفی (۵) تقسـیم می‌شـوند. ارزش منفی جمله پرسشی مذکور می‌تواند به سبب وجود فعل نفی (نزده) یا قیود نفی باشد.

٤) م: رفتیم سوار اتوبوس شدیم

ب: *بلیط از قبل گرفته بودید؟*

م: نه همینطوری سوار شدیم.

۵) ب: *یعنی عابر پیاده ای که از اونجا رد می شده به شیشه ماشینی چیزی نزده؟*

م: نه

سـؤال‌های اخباری (یا سؤال‌های نوایی[2]:) این سؤال‌ها در واقع جملات اخباری هستند که با دارا بودن آهنگ کلامی وجه پرسـشـی خود را به مخاطب القا کرده و دارای دو وجه منفی و مثبت هسـتند. این نوع سـؤال‌ها انتظارات بازجو از پاسـخ محتمل را نشـان می‌دهند. به عبارتی دقیق‌تر در دو مثال زیر بازجو انتظار شـنیدن پاسـخ بله/ خیر دارد و به دنبال تأیید و تصـدیق گفته‌های پیشین یا انتظارات و فرضیات خود است.

٦) ب: رضا تو که گفتی هیچ سابقه‌ای نداری.

م: درسته.

سـؤال‌های تأکیدی: این نوع سـؤال‌ها دارای تمامی ویژگی‌های کاربردشـناختی که برای سـؤال‌های نوایی ذکر شـد می‌باشـند. در این گونه سؤال‌ها به طور واضح گوینده مخاطب را به

1. Reduced
2. prosodic

پاسخ‌دهی دعوت می‌کند. لیونز[1] (۱۹۹۷: ٧٦٤) سؤالات تأکیدی را در زبان انگلیسی به سه دسته تأکیدی آزمایشی[2] (مثال۷)، تأکیدی تصدیقی[3] (مثال۸) و تأکیدی همانی[4] (مثال ۹) تقسیم می‌کند. همان‌گونه که در مثال‌های زیر نیز مشهود است هر سه نوع ساخت‌های تأکیدی به لحاظ صوری یک‌سان می‌نمایند به عبارتی هر سه شامل یک جمله اخباری است که به واسطه تأکیدی جمله از مخاطب می‌خواهد که آن گزاره (جمله اخباری) را تصدیق یا تکذیب کند. اما سؤال‌های مذکور به اقتضای موقعیت کاربردی خود دارای ارزش‌های مختلف کاربردشناختی هستند. تأکیدی‌های تصدیقی، به منظور تصدیق ادراک گوینده از حقایق از مخاطب پرسیده می‌شوند. تأکیدی‌های آزمایشی، نیز به طور مستقیم مخاطب را به تأیید یا انکار گزاره موجود در سؤال کرده و صورت و محتوای این نوع سؤال‌های تأکیدی در جهت «م» قلمداد کردن مخاطب به کار گرفته می‌شود. تأکیدی‌های همانی، نیز تکرار گفته‌های پیشین مخاطب بوده و تعبیر کاربردشناختی آن به بافت مورد استفاده وابسته است. (برای توضیح بیشتر پیرامون این نوع سؤال‌ها ر.ک: woodbury, 2002: 223-4)

۷) ب: صداشو ضبط نکردی، نه؟

۸) ب: گفت با زانتیای سفید بودی، درسته؟

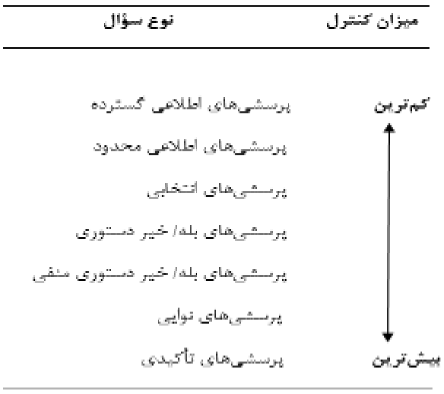
۹) م: خودش زنگ زد گفت بریم محضر.

ب: این خانوم به تو گفت بریم محضر. آره؟

همان‌طور که در مباحث پیشین نیز مطرح شد، انتخاب صورت هریک از انواع سؤال‌های ارائه شده دارای یک دلیل کاربردشناختی می‌باشد. گوینده یا به طور اخص بازجو در یک گفتمان بازجویی با نوع سؤال‌های خود به نوعی نقش کنترل‌کنندگی گفتمان بازجویی را دارا است. بر همین اساس، نیز وودبری از مؤلفه کاربردشناختی «میزان کنترل» در خصوص انتخاب نوع صورت سؤال سخن به میان می‌آورد و گزینش یک نوع سؤال را منوط به میزان کنترل‌کنندگی آن بر پیش‌برد گفتمان بازجویی می‌داند به همین منظور نیز سلسله مراتبی در

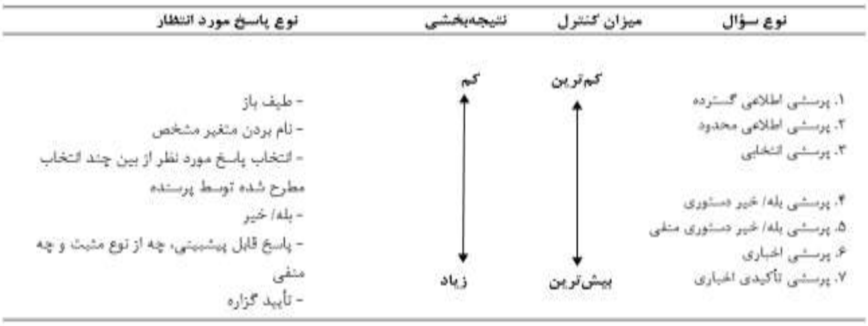
1. Lyons, J.
2. checking
3. confirmatory
4. copy

جهت میزان کنترل‌کنندگی انواع سؤال‌ها و متعاقبا میزان «اجبار[1]» بر مخاطب برای پاسخ‌دهی ارائه می‌دهد:

شکل ۱. میزان کنترل سؤال‌ها برگرفته از وودبری (۱۹۹٤: ۲۰۵)

آرچر[2] نیز ضمن اعمال جرح و تعدیلی در شکل (۱) نسخه اصلاح شده‌ای از آن را ارائه می‌دهد. در نسخه مذکور مؤلفه‌هایی چون پاسخ‌های مورد انتظار گوینده و نتیجه‌بخشی[3] نیز لحاظ شده است. آرچر در تعریف نتیجه‌بخشی چنین اظهار می‌کند که نتیجه‌بخشی وسیله‌ای برای سنجش انتظارات پرسش‌گر (بازجو) از سؤال طرح شده است (آرچر، ۲۰۰۵: ۷۸). به این معنی که بازجو با انتخاب نوع سؤال مورد نظر انتظار پاسخ متناسب و قابل پیش‌بینی دارد.

شکل ۲. پیوستاری از میزان کنترل (برگرفته از آرچر، ۲۰۰۵: ۷۹)

---

1. coerciveness
2. Archer, D.
3. conducivity

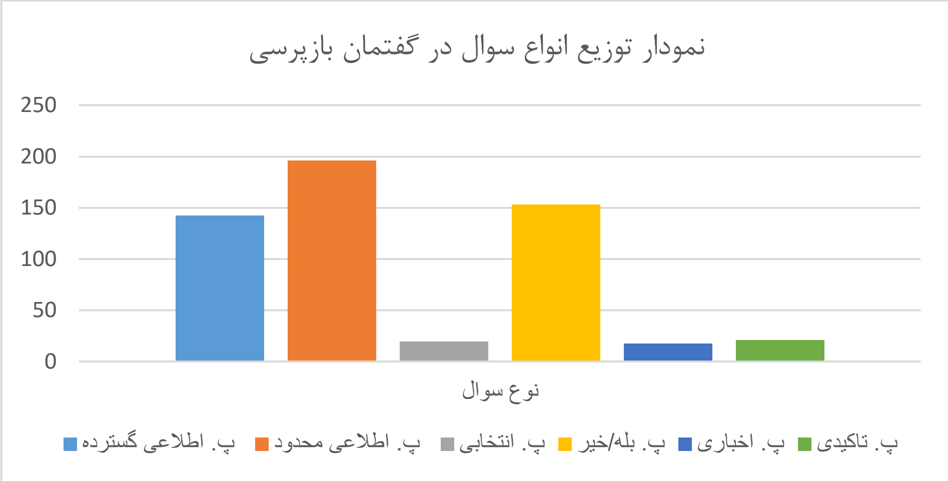
همان‌طور که در شـکل (۲) نمایان اسـت، در پاسخ به پرسشی‌های اطلاعی گسترده می‌توان طیف گسـترده و بازی از اطلاعات ارائه داد و متعاقباً بازجو میزان کنترل کمی بر پاسـخ مورد انتظار خود خواهد داشت. در پاسخ به پرسشی‌های اطلاعی محدود نیز پاسخ مورد انتظار به یک متغیر مشخص نظیر زمان، مکان یا مشارکین درگیر در یک عمل خواهد بود. با انتخاب صورت پرسـشـی انتخابی نیز مخاطب با اجبار بیشـتری بر پاسـخ‌دهی مواجه خواهد بود، به گونه‌ای که بـایـد از بین چند گزینه یکی را انتخاب کند. در خصـوص انواع پرسـشـی‌های بله/ خیر و پرسـشی‌های اخباری و نیز تأکیدی میزان کنترل بازجو بر سؤال خود بیشتر بوده و متعاقباً انتظار تأیید یا انکار گفته خود را از مخاطب دارد.

٤- بحث و بررسی

نگارندگان با بررسـی داده‌ها مجموع ۵۵۸ بند پرسشی را مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند و بر حسـب ویژگی‌های آنها، انواع سـؤال‌های را به شـش دسـته پرسـشی‌های اطلاعی گسترده و محدود، پرسـشـی‌های انتخابی، بله/ خیر، اخباری و تأکیدی تقسیم کرده و سپس نمودار توزیع انواع سؤال‌های مذکور در گفتمان بازجویی را به صورت زیر ارائه دادند:

جدول۱. تعداد و نوع سؤال‌های موجود در پیکره

پ. اطلاعی گسترده	پ. اطلاعی محدود	پ. انتخابی	پ. بله/ خیر	پ. اخباری	پ. تأکیدی	مجموع
۱٤۲	۱۹٦	۱۹	۱۵۳	۱۷	۳۱	۵۵۸

نمودار ۱. نمودار توزیع انواع سؤال در گفتمان بازپرسی

پرسشی‌های باز: این دسته سؤال‌ها بدین جهت «باز» خوانده می‌شوند که پاسخ مورد انتظار آنها عموماً طیف باز یا گسترده‌ای را شامل می‌شود. به عبارتی دقیق‌تر، بازجو میزان کنترل کمتری بر پاسخ مورد نظر اعمال کرده و انتظار پاسخ آزادانه از سوی متهم دارد و برای او گزینه تعیین نمی‌کند.

پرسشی اطلاعی گسترده: این نوع سؤال‌ها به منظور دست‌یابی هر چه بیشتر اطلاعات از متهم توسط بازجو پرسیده می‌شود. به همان صورت که در شکل (۲) لحاظ شده است، این گونه سؤال‌ها دارای طیف بازی از پاسخ‌های ممکن می‌باشند. در ساختار سؤال‌های مذکور پرسش‌واژه‌هایی نظیر چطور، چگونه، چرا و غیره می‌شود که عموماً پاسخ‌های طولانی را –که اغلب نیز ساختار روایت دارد– را در بر می‌گیرد.

۱۰) ب: *چگونگی سرقت مسلحانه طلا و جواهرات را توضیح دهید؟*

م: من یاسوج بودم. من اهل گچساران می باشم، عباس راد زنگ زد گفت باید بریم شیراز کوروش یه مشکلی برایش پیش آمده..............

لازم به ذکر است که نگارندگان استفاده از واژه «خب» را در وجه پرسشی آن (با آهنگ خیزان)، نوعی پرسشی اطلاعی گسترده لحاظ کرده و هفده مورد از مجموع پرسشی‌های گسترده در پیکره را به خود اختصاص می‌دهند. حق‌بین و نجفی (زیر چاپ) نیز از آن تحت عنوان « نشان‌گر گفتمان‌ساز خب » یاد کرده و در تعریف آن چنین بیان می‌دارند: استفاده از

واژه "خب" در وجه پرسشی آن از جمله راهبردهایی است که از سوی بازجو مطرح شده و متهم را وادار به تعریف ادامه ماجرا و استفاده از بندهای متوالی روایی می‌کند.

۱۱) ب: تو ماشین چه اتفاق‌هایی افتاد ریز به ریز دقیق به دقیق برای من میگی؟

م: ما والا داشتیم با ماشینمون می رفتیم از محل کارمون تعطیل شده بودیم.

ب: خب؟

م: برخوردی که داشتیم ایشون یه جوری خدا میدونه به قرآن فکر کردیم ایشون مجرد هستن.

ب: خب؟

م: گفتیم که گوشیمون خاموشه بیا یه لطفی می کنی بعد برای مادر ما یه تماس بگیری بعد برای مادر ما تماس گرفتن بعد .....

در مثال (۱۱) پس از وقفه‌ای چند دقیقه‌ای در حین صحبت‌های مرد متهم بازجو با پرسش «خب؟» سعی در بازگشت به مکالمه و ترغیب متهم به ادامه صحبت دارد. در مجموع پرسشی‌های اطلاعی گسترده به جهت میزان کنترل‌کنندگی کم و به تبع اجبار کمتری که به مخاطب تحمیل می‌کنند این مجال را برای وی فراهم می‌آورند که اطلاعات بیشتری را در اختیار بازجو قرار دهند و به عبارتی متهم روایت خود را از جرم صورت گرفته بیان کند و بازجو نیز بر اساس این روایت و مقایسه آن با ادله موجود در پرونده در مراحل بعدی بازجویی سؤال‌های با میزان کنترل‌کنندگی بیشتری را مطرح سازد. لازم به ذکر است که تحلیل داده‌ها مؤید این نکته هستند که در مرحله آغازین بازجویی (به جز مواردی که نخست نام و اطلاعات شخصی متهم پرسیده می‌شود) در تمامی پرونده‌ها اولین سؤال از نوع پرسشی اطلاعی گستره می‌باشد.

پرسشی اطلاعی محدود: این نوع سؤال‌ها در بر دارنده کلمات پرسشی چون کی (چه وقت؟)، کجا، کی (چه کسی)، چقدر و غیره می‌باشند که به شرایط و زمینه وقوع جرم مانند زمان، مکان و مشارکین در یک جرم اشاره دارند. همان‌گونه که در شکل (۲) نیز مشاهده می‌شود، میزان کنترل‌کنندگی این نوع سؤال‌ها در قیاس با نوع گسترده آن بیشتر است و این بدین معناست که بازجو به اطلاعات دقیق‌تر و جزئی‌تری نیاز دارد. اطلاعی‌های محدود عموما

پس از اطلاعی‌های گسترده به منظور دقیق‌تر شدن بر روی روایت مطرح شده در پاسخ به اطلاعی‌های گسترده بیان می‌شوند و بیشترین میزان کاربرد در بین انواع سؤال‌ها را دارند.

۱۲) ب: *چند سالته؟*

م: ۲۶ سال

ب: *چند تا مشروب از ماشینت گرفتن؟*

م: ۲ تا پاکت.

ب: *تحصیلاتت چقدره؟*

م: فوق دیپلم.

ب: *از کجا تهیه کردی؟*

م: یه دست فروشی تو چهار راه زند بود.

پرسشی‌های بسته (محدود): این دسته شامل پرسشی‌های انتخابی، بله/ خیر، اخباری و تأکیدی می‌شود. علت نام‌گذاری این دسته با عناوینی چون بسته و محدود بدین جهت است که پاسخ این نوع سؤال‌ها عموماً به انتخاب بین دو گزینه محدود می‌شود. این نوع سؤال‌ها در دیگر پژوهش‌ها ((Archer (2005: 79), Luchjenbroers (1997), Woodbury (1984)) سؤال‌های راهنما[1] نامیده می‌شوند. این نام‌گذاری بدین جهت است که سؤال‌های مذکور به نوعی پیش‌فرضی درباره پاسخ‌ها داشته و بازجو با محدود کردن انتخاب پاسخ‌ها از سوی متهم و تحمیل نوعی اجبار بر او به نوعی او را به سمت پاسخی مشخص رهنمون می‌شود.

پرسشی‌های انتخابی: این نوع سؤال‌ها همان‌گونه که در بخش (۲) نیز به آن اشاره شد دارای ویژگی‌های هر دو نوع پرسشی‌های اطلاعی و بله/ خیر هستند. در واقع بازجو با مطرح کردن چنین سؤال‌هایی به طور ضمنی این پیش‌فرض را ابراز می‌کند که یکی از دو گزینه بیان شده توسط وی حقیقت داشته و متهم به اجبار باید یکی را انتخاب کند.

۱۳) ب: *نمی‌دونی می‌خواست بخره یا نخره؟*

م: اگه به من گفته بود قصد خرید داشته حالا نخریده دیگه نمی‌دونم.

ب: *نه به شما گفت قصد خرید دارم یا ندارم؟*

م: بله گفتش. گفت می‌خوام تهیه کنم باید چکار کنم.

1. Leading question

همان‌طور که در مثال (۱۳) مشـاهده می‌شود بازجو با استفاده از سؤال‌های انتخابی که میزان کنترل‌کنندگی بالاتری نسبت به پرسشی‌های اطلاعی دارد، با مجبور ساختن متهم به انتخاب بین دو گزینه قصـد دسـت‌یابی به حقیقت از سـخنان م دارد. در هر دو سؤال انتخابی (مثال ۱۳) به نوعی ترکیبی از دو پرسشی اطلاعی و بله خیر هستند.

۱٤) ب: نمی‌دونستی می‌خواست بخره یا نخره؟

- (شاکی) چه قصدی داشت؟

- آیا می‌خواست بخرد؟ آیا نمی‌خواست بخرد؟

پرسـشـی‌های بله/ خیر: سؤال‌های مذکور بدین جهت دستوری نامیده می‌شوند که به جهت صـوری دارای یک پرسـش‌واژه نظیر «آیا» در زبان فارسـی و افعال کمکی در زبان انگلیسـی می‌باشـند. در زبان فارسـی به ویژه گونۀ گفتاری این نوع سؤال‌ها عموماً فاقد واژه‌ای نظیر «آیا» بوده و صـرفاً به جهت آهنگ کلام وجه پرسـشـی خود را القا می‌کنند. همان‌طور که انوری و گیوی نیز بیان می‌دارند؛ پرسشی کردن جمله، دو گونه صورت می‌گیرد: ۱- با واژه‌های پرسشی مانند آیا، چرا، مگر و غیره مانند : آیا می‌دانی فردا تعطیل اسـت؟ ۲- با پرسـشـی کردن آهنگ صـدا که پاسـخ این‌گونه جمله‌ها اغلب آری یا نه اسـت، مانند: کتایون را دیدی؟ آری (یا نه) (انوری و گیوی (۱۳۹۳: ۳۲۸). نگارندگان نوع پرسشی بله/ خیر دستوری را که در آراء وودبری و دیگر مطالعات در خصـوص زبان انگلیسـی مطرح می‌شـود، برابر با نوع دوم پرسـشی سازی می‌دانند؛ یعنی وجود مؤلفۀ آهنگ کلام را سـبب ایجاد پرسـشـی‌ها بله/ خیر می‌دانند. از طرفی دیگر، پرسشی‌های بله/ خیر با پرسشی‌های اخباری (نوایی) متفاوت هستند که در بخش مربوط به خود توضـیح داده خواهند شـد. وجه تشـابه پرسـشـی‌های بله/ خیر با پرسشی‌های انتخابی، اخباری و تأکیدی میزان کنترل‌کنندگی بیشـتر آنها نسبت به پرسشی‌های اطلاعی می‌باشد؛ چراکه متهم را مجبور می‌سـازند که برای پاسـخ به سـؤال از بین گزینه‌های مطرح‌شده از سوی بازجو دسـت یه انتخاب بزنند و در نتیجه آزادی عمل کمتری برای بازسـازی پاسـخ مورد نظر خود داشته باشد.

۱۵) ب: *محکوم شدی قبلا؟*

م: آره.

ب: *شلاق؟*

م: نه یه بار برا استعمال محکوم شدم.

۱٦) من فقط بروشوری که داشتم تقدیمشون کردم و از رستوران بیرون اومدم.

ب: *یعنی هیچ اتفاق دیگه‌ای نیفتاد؟*

مثال (۱٦) نمونه‌ای از پرسشی‌های بله/ خیر منفی می‌باشد. استفاده از این گونه سؤالات حاوی یک عنصر منفی ساز (فعل نیفتاد) تلویحا تعجب و عدم پذیرش پاسخ متهم را بیان می‌کند. به عبارتی دقیق‌تر مادامی که پاسخ متهم پاسخ مورد انتظار بازجو نباشد وی با استفاده از ارزش منفی این نوع سؤال‌ها به طور غیر مستقیم صحت گفته‌های متهم را رد می‌کند.

پرسشی‌های اخباری: این‌گونه سؤال‌ها در زبانی مانند انگلیسی همان جملات اخباری هستند که عموماً با آهنگ کلام وجه پرسشی خود را ابراز می‌کنند و پاسخ آنها محدود به بله/ خیر است و درواقع همتای پرسشی‌های بله/ خیر در زبان فارسی می‌باشند. نگارندگان در پژوهش حاضر، عنوان پرسشی اخباری را برای بندهایی مورد استفاده می‌دانند که دارای وجه اخباری بوده و تلویحاً «م» را ترغیب به اظهار نظر پیرامون گزارهٔ بیان شده در قالب بند اخباری مذکور می‌کند. لازم به ذکر است که اغلب پرسشی‌های اخباری در پژوهش حاضر، دارای واژه «که تأکیدی» هستند و به لحاظ کاربردشناختی گفته‌های پیشین متهم را در برابر گفته‌های جدید او قرار می‌دهند و به نوعی نشان دهندهٔ اعتراض و عدم تأیید بازجو نسبت به حرف‌های متهم می‌باشد.

۱۷) ب: *تو که جلسهٔ اول یه چیز دیگه می‌گفتی، گفتی من اصلا کار نمی‌کردم.*

م: دیگه برام فرقی نداره هر کاری می‌خواید بکنید.

۱۸) ب: *شما که گفتی یه بار بیشتر تو چمران اینو ندیدی.*

م: می‌گم دیگه فقط یه بار تو چمران دیدمش. این مسیجا بوده یه چندبار........

همان‌طور که در مثال‌های بالا مشاهده می‌شود، پاسخ «م» نیز دارای طیف بازی از جملات می‌باشد و کنترل زیادی توسط بازجو بر سؤال مورد نظر و به تبع اجباری بر «م» مبنی بر انتخاب گزینهٔ مورد نظر بازجو وجود ندارد و به طور کلی این نوع سؤال‌ها «م» را ترغیب به بیان اطلاعات بیشتر و روایت‌سازی می‌کنند و بدین جهت، در دسته پرسشی‌های باز قرار می‌گیرند.

پرسـشـی‌های تأکیدی: این گونه سؤال‌ها به طور مستقیم «م» را به پاسخ‌دهی دعوت یا وادار می‌سـازند و همان‌طور که در شـکل (۲) نیز مشـاهده می‌شود این سؤال‌ها دارای بالاترین میزان کنترل‌کنندگی می‌باشـند و بازجو بیشـترین میزان اجبار بر پاسـخ‌دهی را از طریق به کارگیری چنین سـؤال‌هایی بر متهم تحمیل می‌کند. بر اسـاس تقسـیم‌بندی لیونز (Lyons, 1997: 764) می‌توان قائل به سـه نوع سـؤال تأکیدی بود. تأکیدی تأییدی توسـط بازجو به منظور تصـدیق گزارهٔ مورد نظر بازجو پرسـیده می‌شـود و مشـخصـاً از عباراتی نظیر «درسـته» به عنوان تأیید اسـتفاده می‌شود. به عبارتی دقیق‌تر، بازجو با به کارگیری این‌گونه سؤالات، پیش‌فرض یا باوری دارد و در پی تأیید آن توسط «م» می‌باشد:

۱۹) میگم دیگه خودم معاملهٔ میوه می‌کنم.

خودت درآوردی پولشو، درسته؟

تأکیدی‌های همانی، در واقع، اسـتفاده از گفته‌های شخص متهم برای تصدیق یا تکذیب وی هسـتند. به عبارتی، بازجو با بیان این گونه سـؤال‌ها در واقع تعارض یا تناقضـی بین گفته‌های متهم پیدا کرده و درصـدد رسـیدن به پاسـخ حقیقی اسـت. برای نمونه در مثال (۲۰) بازجو بر اساس ادله‌ای که دارد، می‌داند که متهم سابقه کیفری دارد، اما متهم انکار می‌کند:

۲۰) ب: سابقه نداری؟

م: نه.

ب: *پس گفتی سابقه نداری، ها(ن)؟*

م: نه.

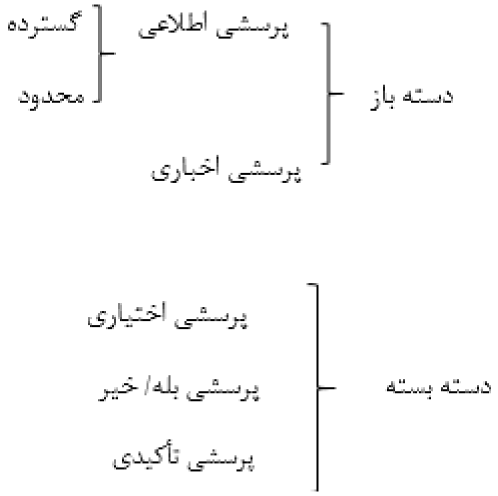
ب: زنگ بزن کد ملیتو بیارن.

تأکیدی‌های امتحانی، زمانی به کار گرفته می‌شوند که بازجو به صحت و سقم اطلاعات داده شـده از سـوی متهم شک داشته و درصدد امتحان وی است. در واقع بازجو چنین می‌نماید که اطلاعات بیشـتری از آنچه که متهم می‌گوید، دارد تا وی را تحریک به تصحیح گفته‌های پیشین یا اضافه کردن اطلاعات جدید کند:

۲۱) هیچ اتفاقی نیفتاد. گفت این ماشین چقدر قشنگه. گفتم این بروشورشه ببر بخون.

گفتی این بروشورش برو بخر، همین دیگه؟

از دیگر یـافته‌های پژوهش، حاضـــر می‌توان به قرارگیری پرســـشـــی‌های اخباری در ردۀ پرســشــی‌های باز اشــاره داشــت که در بســیاری از مطالعات در رده پرســش‌ی‌های بســته قرار می‌گیرنـد و بـه طبع، در پیوســـتـار میزان کنترل‌کننـدگی نیز در مرحلـه پـایین‌تر یعنی میزان کنترل‌کنندگی کمتر نسبت به سایر پرسش‌ها قرار می‌گیرند. در نهایت، نیز نگارندگان دسته‌بندی زیر از پرسش‌های مورد استفاده در فرایند بازجویی در دادسرا و نیز پیوستار میزان کنترل‌کنندگی را به صورت زیر ارائه می‌دهند:

شکل ۳. انواع سؤال‌های مورد استفاده در فرایند بازجویی

میزان کنترل	نوع سؤال
کم‌ترین	پرسشی‌های اطلاعی گسترده
	پرسشی‌های اطلاعی محدود
	پرسشی‌های اخباری (توایی)
	پرسشی‌های انتخابی
	پرسشی‌های بله/ خیر دستوری
	پرسشی‌های بله/ خیر دستوری منفی
بیش‌ترین	پرسشی‌های تأکیدی

شکل ٤. پیوستار میزان کنترل‌کنندگی انواع پرسش‌ها

۵- نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، صحه‌ای بر این نکته است که زبان یا به عبارتی دقیق‌تر چگونگی کاربرد زبان، از راهبردهای کلیدی در ارتباط‌های مختلف روزمره است. در جستار حاضر که به طور اخص به کاربرد زبان در حوزه قضایی تمرکز داشت شاهد رویداد گفتاری بودیم که برخی مشارکین خود را محدود به انتخاب‌های زبانی خاصی از بین ابزارهای مختلف زبانی می‌کرد (انتخاب صورت پرسشی توسط بازجو). انتخاب هر صورت زبانی، مستلزم توجه به تمامی ابعاد نظیر صورت دستوری، معنایی و کاربردشناختی (گفتمانی) می‌باشد. در خصوص رویداد گفتاری مورد بحث یعنی گفتمان قضایی یکی از مشارکین بازپرس (بازجو) می‌باشد که برای نیل به اهداف تعاملی خود از صورت زبانی «پرسش» استفاده می‌کند که او را قادر می‌سازد بر گفتمان موجود در فضای محکمه تسلط و کنترل داشته و اهداف مورد نظر خود را دنبال کند. در این حین، استفاده از صورت پرسشی مناسب نیز مسئله‌ای درخور توجه می‌باشد. نگارندگان با بررسی داده‌ها و مشاهدهٔ عینی فرایند بازجویی در دادسرا به این نتیجه رسیدند که استفاده از راهبرد پرسش و پاسخ توسط بازجو نه تنها به استخراج، تأیید و یا تکذیب اطلاعات می‌انجامد، بلکه به نوعی نیز برای ایراد اتهام (ولو به صورت غیر مستقیم یا تلویحی) نیز به کار برده می‌شود و گاهی این دو هدف باهم هم‌پوشانی پیدا می‌کند. آنچه که از بررسی کمی و کیفی پرسش‌ها در جستار حاضر مستفاد می‌شود، آن است که مرحله بازجویی در دادسرا توسط بازپرس مرحله‌ای است که نیاز به استخراج هرچه بیشتر اطلاعات از متهم یا دیگر مشارکین در یک رویداد (جرم) داشته تا نتایج آن به نحوی دقیق‌تر برای مرحله متعاقب یعنی دادگاه آماده شوند. به همین جهت نیز بیشترین تعداد انواع پرسش به پرسشی‌های اطلاعی گسترده و محدود اختصاص داده می‌شود.

کتابنامه

۱. انوری، حسن و حسن احمدی گیوی. (۱۳۹۳). *دستور زبان فارسی ۲*. ویرایش چهارم. تهران: فاطمی.

۲. حق‌بین، فریده و پریسا نجفی. راهبردهای کلامی در تعامل بازجویی (جستاری در گفتمان‌کاوی قضایی). (زیر چاپ).

۳. خانلری، پرویز. (۱۳۷۷). *دستور زبان فارسی*. تهران: توس.

٤. رضـویان، حسـین و مریم جلیلی دوآب. (١٣٩٦). ویژگی‌های گفتاری متهمان به سـرقت در محاکم قضـایی. *دو ماهنامهٔ علمی پژوهشـی جسـتارهای زبانی*، دوره ٨، شماره ٧ (پیاپی ٤٢)، صفحه ٩١–١١٦.

۵. روشـن، بلقیس و سـپیده بهبودی. (١٣٨٨). توصیف ویژگی‌های نحوی واژگانی متون حقوق مدنی فارسی. *مجله زبان و زبان شناسی*. دوره ۵، شماره ۹. صفحه ۱۰۵–١٣٦.

۶. صـدری، آیدا. (۱۳۹۰). بررسـی و توصـیف زنجیره‌های پرسـش و پاسـخ در فارسـی محاوره‌ای (کارشناسی ارشد). دانشگاه فردوسی. مشهد. ایران.

۷. مؤمنی، نگار. (۱۳۸۹). زبان شـناسـی حقوقی؛ رویکردی برای شـناسـایی و تحلیل زبان مخفی. *فصلنامه کارآگاه*، دوره دوم، سال سوم، شماره ۱۲.

۸. مؤمنی، نگار. (۱۳۸۹). زبان شـناسی قانونی: بررسی شهادت در دادگاه با توجه به ویژگی‌های زبانی *فصلنامه کارآگاه*، دوره دوم، سال سوم، شماره ۱۰.

۹. مؤمنی، نگار. (۱۳۹۱). تحلیل جرم زبانی «دروغ در نظام قضـایی» از منظر زبان‌شـناسـی حقوقی (مطالعه موردی در محاکم قضـایی تهران). *دو فصـلنامهٔ علمی پژوهشـی زبان‌پژوهی دانشگاه الزهرا (س)* سال چهارم، شماره ۷.

۱۰. مؤمنی، نگار و سـیروس عزیزی. (١٣٩٤). نقش تغییر موضـوع و نقض اصول گرایس توسط متهم در بازجویی‌ها (مطالعهٔ موردی در آگاهی تهران بزرگ). *فصـلنامهٔ علمی پژوهشـی زبان‌پژوهشـی دانشگاه الزهرا (س)*. سال هفتم، شماره ١٦.

۱۱. نجفی، پریسـا و فریده حق‌بین و طلعت جمالی. کاربرد روایت و ضـد روایت در گفتمان حقوقی. (زیر چاپ).

12. Archer, D. (2005). *Questions and Answers in the English Courtroom* (1640–1760), Amsterdam and Philadelphia, PA: John Benjamins.
13. Biber, Douglas, Johansson, Stig, Leech, Geoff, Conrad, Susan, & Finegan, Edward. (1999). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Harlow: Longman.
14. Coulthard, Malcom., Johnson Alison (2010). *The Routledge Handbook of Forensic Linguistics*. UK: Routledge Publication.
15. Coulthard, Malcolm and Alison Johnson, and David Wright. (2017). *An Introduction to Forensic Linguistics: Language in Evidence.* UK: Routledge Publication.
16. Heffer, C. (2005). *The Language of Jury Trial: A Corpus-Aided Analysis of Legal–Lay Discourse*, Basingstoke/New York: Palgrave Macmillan.
17. Huddleston, R. and Pullum, G.K. (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge: Cambridge University Press.

18. Luchjenbroers, June. (1997). “In your own words: questions and answers in a Supreme Court trial”. *Journal of Pragmatics*, 27, 477–503.
19. Lyons, John. (1977).*Semantics*. Vol II. Cambridge: Cambridge University Press.
20. Mace, John. (2003). *Persian grammar: For reference and revision*. London: Routledge.
21. Maley, Y. and Fahey, R. (1991). ‘Presenting the evidence: constructions of reality in court’, *International Journal for the Semiotics of Law*, 4(10): 3–17.
22. Maley, Y. (2000). ‘The case of the long-nosed Potoroo: the framing and construction of witness testimony’, in *S. Sarangi and M. Coulthard (eds) Discourse and Social Life*, London: Longman, 246–69.
23. Woodbury, H. (1984). ‘The strategic use of questions in court’, Semiotica, 48(3/4): 197–228.